

**NATUURTOETS ONDERGRONDSE
AARDGASBUFFER "ZUIDWENDING"
BIJLAGE ONTHEFFINGSAANVRAAG EX-
ARTIKEL 75 FLORA- EN FAUNAWET**

AKZO NOBEL SALT BV

juli 2004

110204/NA4/1L1/000525/003

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Leeswijzer	4
2	Wettelijk kader	5
2.1	Flora- en faunawet	5
2.1.1	De verbodsbepalingen	5
2.1.2	Plicht om vooraf te toetsen	6
2.1.3	Mogelijkheid ontheffing aan te vragen	6
3	Gevolgde werkwijze	8
4	Aanwezigheid van beschermde en/of bedreigde soorten	9
4.1	Natuurlijke kenmerken van het gebied	9
4.2	Beschermde en/of bedreigde soorten	9
4.2.1	Planten	10
4.2.2	Vogels	10
4.2.3	Zoogdieren	11
4.2.4	Amfibieën	12
4.2.5	Reptielen	12
4.2.6	Vissen	12
4.2.7	Insecten en andere ongewervelden	12
5	Gevolgen voor beschermde en/of bedreigde soorten	13
5.1	Voorgenomen activiteiten	13
5.2	Invloeden van het plan op de natuurlijke omgeving	13
5.3	Gevolgen voor beschermde en/of bedreigde soorten	14
6	Toetsing aan de Flora- en Faunawet	15
6.1	Welke verbodsbepalingen worden overtreden?	15
6.2	Toetsing aan de verschillende beschermingsniveaus	15
6.3	Het criterium 'voorkomen van schade'	16
6.4	Het criterium 'gunstige instandhouding van de soort'	16
7	Conclusies en aanbevelingen	18
7.1	Conclusies	18
7.2	Aanbevelingen	18
	Bijlage 1 Werkgebied	19
	Bijlage 2 Werkprotocol	20
	Bijlage 3 Geraadpleegde bronnen	21

HOOFDSTUK 1 Inleiding

Akzo Nobel Salt BV is, samen in een consortium met de NUON en Gastransport Services voornemens om ten zuidoosten van Veendam in de provincie Groningen in de zoutwinningsconcessie “Adolf van Nassau” een ondergrondse aardgasbuffer te realiseren.

Uit eerder onderzoek (Oranjewoud, 2003) is gebleken dat de locatie niet gelegen is in of in de nabijheid van beschermde gebieden. Dit betekent dat het plan niet getoetst hoeft te worden aan de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Natuurbeschermingswet of de Structuurschema Groene ruimte. De werkzaamheden die worden uitgevoerd voor de ondergrondse aardgasbuffer zijn wel gebonden aan de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat het nodig is vooraf te beoordelen of het realiseren van het plan en/ of de uitvoering van de geplande werkzaamheden strijdig is met de verbodsbepalingen betreffende beschermde flora of fauna. Akzo Nobel Salt BV heeft ARCADIS gevraagd een zogenaamde Natuurtoets uit te voeren. Deze Natuurtoets levert informatie die de verdere ontwikkeling van het voornemen in lijn kan brengen met de Flora- en faunawet.

1.1

LEESWIJZER

Deze rapportage beschrijft allereerst het wettelijk kader van de Flora- en faunawet (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 wordt de gevolgde werkwijze beschreven. De beschrijving van de aanwezige en waarschijnlijk aanwezige beschermde planten- en diersoorten is opgenomen in hoofdstuk 4. De gevolgen van de ingrepen op de beschermde soorten staan beschreven in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 worden de voorgenoemde activiteiten getoetst aan de bepalingen van de Flora- en faunawet. Daarbij wordt aangegeven hoe met de verschillende criteria zal worden omgegaan teneinde schade aan beschermde planten- en diersoorten en hun leefgebieden te voorkomen of te verminderen. In hoofdstuk 7 staan de conclusies en worden aanbevelingen gedaan.

2.1

FLORA- EN FAUNAWET

De Europese Vogel- en Habitatrichtlijn hebben een gebiedsbeschermende en een soortbeschermende werking. De soortbeschermende werking van de Vogel- en Habitatrichtlijn is volledig opgenomen in de Flora- en faunawet. Sinds 1 april 2002 regelt de Flora- en faunawet (FFW) de bescherming van in het wild voorkomende inheemse planten en dieren. De FFW kent zowel verbodsbepalingen als een zorgverplichting. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren. In de wet is verder bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld mogen worden. Daarnaast is het niet toegestaan om hun directe leefomgeving, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren. De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen.

2.1.1

DE VERBODSBEPALINGEN

De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

Algemene verbodsbepalingen Flora- en faunawet (artikelen 8 t/m 12).

8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

2.1.2

PLICHT OM VOORAF TE TOETSEN

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens bestaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Deze moet tijdens de uitwerking van zijn plannen of tijdens het plannen van werkzaamheden het volgende in kaart brengen.

- Welke beschermde dieren en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- Leidt het realiseren van het plan of de uitvoering van geplande werkzaamheden tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- Kunnen het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd moeten worden?
- Is om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten ontheffing (ex-artikel 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving vereist?

2.1.3

MOGELIJKHEID ONTHEFFING AAN TE VRAGEN

De wet biedt in artikel 75 de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen van overtreding van de verboden uit de artikelen 8 tot en met 12. In veel gevallen kan een plan overigens zo uitgevoerd worden dat overtreding van de genoemde verbodsbepalingen niet aan de orde is. Wanneer dit niet mogelijk blijkt te zijn, en de wet geen mogelijkheden biedt voor een vrijstelling, dan moet echter een ontheffing aangevraagd worden, die alleen onder bepaalde voorwaarden kan worden verstrekt. De ontheffingsaanvraag moet onderbouwd zijn door een goed onderzoek naar het voorkomen van en de effecten op beschermde soorten. Ontheffingen worden uitsluitend verleend door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Aanvragen kunnen worden ingediend bij de dienst LASER van het Ministerie in Dordrecht.

In dit rapport worden de soorten getoetst aan de criteria van de volgende drie beschermingsniveaus:

Niveau 1: Vogels (VR 1)

Voor vogels is het niet mogelijk om ontheffing te verlenen om dwingende reden van groot openbaar belang. De Europese Vogelrichtlijn staat dit niet toe. Dit betekent dat versturende werkzaamheden of werkzaamheden waarbij nesten vernield zouden kunnen worden, in elk geval buiten het broedseizoen, dat wil zeggen buiten de periode half maart tot half juli, moeten plaatsvinden. Ook voor vaste verblijfplaatsen van vogels (kolonies en dergelijke) kan geen ontheffing verleend worden.

Niveau 2: Streng beschermde soorten

De Habitatrictlijn is geïmplementeerd in de Flora- faunawet en voor de soorten van bijlage IV geldt het afwegingskader van de Habitatrictlijn. Ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet kan slechts verkregen worden onder de volgende voorwaarden:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat, en

- er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten en
- er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort
- al het mogelijke is gedaan om de schade zoveel mogelijk te beperken, inclusief mitigerende en compenserende maatregelen.

Niveau 3: Overige beschermde soorten

Voor alle overige beschermde soorten kan een *onthefing* worden verleend indien de beoogde ruimtelijke ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige instandhouding van de soort(en). Eventueel moeten hiertoe mitigerende en compenserende maatregelen genomen worden.

Rode Lijstsoorten

Op de Rode Lijst staan bedreigde of kwetsbare planten en dieren. Een deel van de Rode Lijstsoorten valt in de bovengenoemde categorieën, een groot aantal andere soorten is onbeschermd. Wij geven invulling aan de zorgplicht van de Flora- en faunawet door rekening te houden met deze soorten.

Het onderzoek naar de gevolgen voor beschermde soorten richt zich op de beantwoording van de vraag of door de ingrepen algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden (dreigen te) worden, en welke mitigerende of compenserende maatregelen hiervoor getroffen kunnen worden en welke procedurele stappen hieruit volgen. Dit onderzoek heeft de volgende opzet:

1. *Inventarisatie*

- Samenvatten en interpreteren van de voor het plangebied relevante passages in de wetgeving.
- Opstellen van een actuele soortenlijst door:
  - het brengen van een veldbezoek aan het plangebied. Tijdens het veldbezoek wordt tevens de habitatgeschiktheid voor soorten beoordeeld;
  - het verzamelen en beoordelen van bestaande gegevens over het voorkomen van beschermde soorten in en nabij het plangebied.
- Beschrijven van het voorkomen van (leefgebieden van) beschermde soorten in en nabij het plangebied.

2. *Beoordeling*

- Beoordelen van de schadelijke gevolgen van de ingrepen op de beschermde planten- en diersoorten in het gebied en het omliggende gebied.
- Beoordelen van de effecten van het project op de leefgebieden van beschermde soorten.

3. *Toetsing*

- Toetsing van de effecten aan artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet.

4. *Advisering*

- Adviseren over mogelijkheden om de schadelijke gevolgen te verminderen en/of te compenseren en voorstellen voor inpassing.

De maatregelen die de initiatiefnemer treft, worden vastgelegd in een 'werkprotocol', dat dient als bewijsstuk dat werkzaamheden zorgvuldig voorbereid zijn. Wanneer gevolgen voor beschermde soorten niet (volledig) kunnen worden voorkomen, kan het rapport worden gebruikt als onderbouwing voor een ontheffingsaanvraag.

4

Aanwezigheid van beschermde en/of bedreigde soorten

4.1

NATUURLIJKE KENMERKEN VAN HET GEBIED

Het plangebied Zuidwending heeft een oppervlakte circa 165 hectare en is gelegen in de Drents-Groningse veenkoloniën. Het plangebied ligt tussen Ommelandewijk en de N366.

Het betreffende gebied is een veenontginningslandschap, overwegend akkerland doorsneden door sloten en veenwijken. Ook liggen er enkele wegen en staat er enige bebouwing. Bebouwing is geconcentreerd in het lintdorp Ommelandewijk. Sinds jaren wordt er door AKZO zout gewonnen uit diepere bodemlagen. De zoutinstallaties zijn her en der in het gebied aanwezig. Deze bestaan uit een verhard terrein met daarop enkel pompinstallaties. Rondom deze terreinen zijn vaak wat bomen en struiken aanwezig. Naar de stations van AKZO lopen ontsluitingswegen.

Op de akkers zijn geen kenmerkende akkeronkruiden aangetroffen. Dit als gevolg van het intensieve agrarische gebruik. Deze bevinding komt overeen met de resultaten van het Biologisch Meetnet in de provincie Groningen. In de meest recente rapportage wordt geconcludeerd dat in de akkerbouwgebieden geen vegetaties van enige betekenis meer voorkomen (provincie Groningen, 2003). De enige elementen in het gebied die van betekenis zijn voor de flora zijn wegbermen en de wijken die door het gebied lopen.

Het gebied heeft slechts geringe betekenis voor weidevogels. In het gebied ontbreken verder opgaande elementen, waardoor het een geringe betekenis heeft voor zoogdieren. In de bermen en kanten van sloten en wijken kunnen kleine zoogdieren voorkomen.

4.2

BESCHERMDE EN/OF BEDREIGDE SOORTEN

Gegevens van soorten zijn verkregen van Particuliere Gegevensbeherende Organisaties via het Natuurloket. Inventarisatiegegevens waren niet voorhanden bij de provincie Groningen. De soortenlijst is aangevuld met waarnemingen gedaan tijdens het veldbezoek half mei 2004 en de verwachte aanwezigheid van soorten op basis van de habitatgeschiktheidsbeoordeling. De soorten die voorkomen in en in directe nabijheid van het plangebied zijn opgenomen in de tabellen in dit hoofdstuk. Voor soortbescherming is de Flora- en faunawet relevant. Dit is aangegeven in de onderstaande tabellen. Tevens is aangegeven of soorten op bijlage IV van de habitatrichtlijn staan. Daarnaast wordt aangegeven of soorten van de Rode Lijst van bedreigde of kwetsbare planten en dieren voorkomen.

4.2.1

PLANTEN

Alle waarnemingen zijn afkomstig uit de landelijke floradatabank FlorBase. Drie kilometerhokken, waaronder de twee belangrijkste, zijn goed onderzocht. Van de drie overige kilometerhokken is slechts een beperkte hoeveelheid gegevens beschikbaar. De gegevens zijn deels vóór 1990 verzameld en deels daarna.

Belangrijke elementen in het plangebied zijn de sloten en veenwijken. Hierin zijn twee aandachtsoorten aangetroffen, te weten Zwanenbloem en Stomp fonteinkruid.

Er is één bijzondere akkerplant aangetroffen: Korenbloem. De waarnemingen zijn van vóór 1990. Door het intensieve gebruik van akkers is Korenbloem op de meeste plaatsen verdwenen.

Kamgras komt mogelijk voor in wegbermen of in de weinige graslandjes of afwijkende percelen binnen het plangebied. Stijve ogentroost is waarschijnlijk aangetroffen in een schrale wegberm.

In een kilometerhok zijn enkele bijzondere soorten aangetroffen die zeer waarschijnlijk bij de zandwinningsplas buiten het plangebied zijn gevonden: Dwergviltkruid, Bosdroogbloem en Moeraswolfsklauw.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Rode Lijst
Bosdroogbloem	<i>Gnaphalium sylvaticum</i>	-	Gevoelig
Dwergviltkruid	<i>Filago minima</i>	-	Gevoelig
Kamgras	<i>Cynosurus cristatus</i>	-	Gevoelig
Korenbloem	<i>Centaurea cyanus</i>	-	Gevoelig
Moeraswolfsklauw	<i>Lycopodiella inundata</i>	-	Kwetsbaar
Stijve ogentroost	<i>Euphrasia stricta</i>	-	Gevoelig
Stomp fonteinkruid	<i>Potamogeton obtusifolius</i>	-	Kwetsbaar
Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>	beschermd	-

4.2.2

VOGELS

Het gebied is in 1998-2000 onderzocht op het voorkomen van broedvogels in het kader van het Atlasproject voor Broedvogels. Drie kilometerhokken zijn daarbij op alle soorten onderzocht.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Rode Lijst
Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	beschermd	
Ekster	<i>Pica pica</i>	beschermd	
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	beschermd	
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	beschermd	
Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>	beschermd	kwetsbaar
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	beschermd	
Gele kwikstaart	<i>Motacilla flava flava</i>	beschermd	
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	beschermd	
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	beschermd	
Grote Lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	beschermd	
Holenduif	<i>Columba oenas</i>	beschermd	
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	beschermd	
Kauw	<i>Corvus monedula</i>	beschermd	

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Rode Lijst
Kievit	Vanellus vanellus	beschermd	
Kneu	Carduelis cannabina	beschermd	
Knobbelzwaan	Cygnus olor	beschermd	
Koolmees	Parus major	beschermd	
Kwartel	Coturnix coturnix	beschermd	
Meerkoet	Fulica atra atra	beschermd	
Merel	Turdus merula	beschermd	
Patrijs	Perdix perdix	beschermd	bedreigd
Pimpelmees	Parus caeruleus	beschermd	
Scholekster	Haematopus ostralegus	beschermd	
Spreeuw	Sturnus vulgaris	beschermd	
Tjiftjaf	Phylloscopus collybita	beschermd	
Torenvalk	Falco tinnunculus	beschermd	
Tuinfluitier	Sylvia borin	beschermd	
Turkse tortel	Streptopelia decaocto	beschermd	
Veldleeuwerik	Alauda arvensis	beschermd	
Vink	Fringilla coelebs	beschermd	
Wilde eend	Anas platyrhynchos	beschermd	
Winterkoning	Troglodytes troglodytes	beschermd	
Witte kwikstaart	Motacilla alba alba	beschermd	
Zanglijster	Turdus philomelos	beschermd	
Zwarte kraai	Corvus corone corone	beschermd	

Wintergasten

In de winter wordt het gebied regelmatig bezocht door ganzen. De ganzen zoeken voedsel op de akkers en maken gebruik van oogstresten en wintergewassen. Het gebied is, als onderdeel van de Drents-Groningse Veenkoloniën van betekenis voor Toendrarietgans, Taigarietgans en Kolgans (Koffijberg, 1997). De aanwezigheid van de ganzen in het gebied is onregelmatig.

4.2.3

ZOOGDIEREN

Volgens de gegevens van het Natuurloket is het gebied nauwelijks onderzocht op zoogdieren. Tijdens het veldbezoek zijn geen zoogdieren waargenomen. Wel wordt verwacht, mede op basis van de Atlas van de Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen et al., 1992) dat de akkers het leefgebied van haas en ree vormen. En de bermen en kanten van sloten en wijken vormen het leefgebied voor kleine zoogdieren als mol en diverse soorten muizen. Over het voorkomen van kleine marterachtigen in het gebied is weinig bekend. Aangenomen wordt dat deze soorten in lage dichtheden aanwezig zullen zijn. Vanwege het ontbreken van voldoende opgaande elementen is er weinig dekking in de vorm van bosschages, ruigten e.d. Het gebied zal gebruikt worden als fourageergebied door diverse soorten vleermuizen. Geschikte verblijfplaatsen in de vorm van oud geboomte of bebouwing ontbreken echter. Regelmatig worden Steenmarters op de weg door Ommelanderswijk doodgereden.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Habitatrichtlijn IV	Flora- en faunawet	Rode Lijst
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	-	beschermd	-
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	-	beschermd	-
Haas	<i>Lepus europeus</i>	-	beschermd	-
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	-	beschermd	-
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	-	beschermd	-
Mol	<i>Talpa europea</i>	-	beschermd	-
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	-	beschermd	-
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	-	beschermd	-
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	-	beschermd	-
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	-	beschermd	-
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>	-	beschermd	-

4.2.4 AMFIBIEËN

Volgens het Natuurloket is het gebied niet onderzocht op amfibieën. Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën waargenomen. Waarschijnlijk zijn amfibieën niet bijzonder talrijk in het gebied. De grootschaligheid van het landschap en het intensieve agrarische gebruik zorgen voor onvoldoende geschikt biotoop. Aangenomen wordt dat de volgende soorten in klein aantal aanwezig zijn:

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Habitatrichtlijn IV	Flora- en faunawet	Rode Lijst
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	-	beschermd	-
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	-	beschermd	-
Groene kikker	<i>Rana esculenta</i>	-	beschermd	-
Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	-	beschermd	-

4.2.5 REPTIELEN

Ook zijn de kilometerhokken volgens het Natuurloket niet onderzocht op reptielen. Gezien de biotopen in het plangebied worden deze niet geschikt geacht voor reptielen.

4.2.6 VISSEN

Volgens de Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen (De Nie, 1997) komen in dit gebied geen beschermde soorten voor.

4.2.7 INSECTEN EN ANDERE ONGEWERVELDEN

Volgens het Natuurloket is het plangebied slecht onderzocht op dagvlinders, libellen en andere ongewervelden. Gezien de habitats worden in het werkgebied en omgeving geen beschermde of bedreigde vlinders, libellen en andere ongewervelden verwacht.

Gevolgen voor beschermde en/of bedreigde soorten

5.1

VOORGENOMEN ACTIVITEITEN

In de ondergrondse aardgasbuffer wordt gas opgeslagen in de holle ruimten in de zoutkoepels die worden gecreëerd door zoutwinning. De buffer is bedoeld om de snelle wisselingen in de belasting van het aardgasnet op te vangen. Voor de realisatie van de buffer worden de volgende activiteiten zowel onder- als bovengronds uitgevoerd:

- Aanleg van een gasinstallatie bestaande uit een bruto oppervlak van 200 x 350 meter waarbinnen alle technische voorzieningen voor monitoring en regulering geclusterd zijn. De belangrijkste onderdelen zijn:
  - *Compressoren en gaskoelers*: bebouwd volume met een maximale (geoptimaliseerde) hoogte van 18 meter;
  - *Afblaasmast*: max. 50 meter hoge mast die technisch gezien los dient te staan van de overige voorzieningen;
  - *Diverse kleinere voorzieningen waaronder heetwaterboilers, kantoren, meetstation, drooggebouw en voorzieningen voor bluswater*. Hoogte is variërend tot een maximum van 15 m;
  - *Maaiveld met ontsluitingswegen, parkeren en grasvlakken*.
- Ondergrondse aanleg van leidingen en kabels van de nieuwe gasinstallatie naar de cavernes (10). De cavernes vormen de monitorpunten van de gasopslag in de zoutkoepels. Ze bestaan uit een verhard oppervlakte van 50 x 50 meter per caverne met daarop een aantal technische installaties. De hoogte van deze installaties bedraagt maximaal 2,5 meter. De cavernes dienen bereikbaar te zijn voor onderhoud door middel van een toegangsweg en fysiek afgeschermd te zijn van de omgeving.

Ten behoeve van bovenstaande activiteiten vinden graaf- en bouwwerkzaamheden plaats tijdens de uitvoeringsfase. Bij ingebruikname van de gasinstallatie zullen en nauwelijks nog luidruchtige en fysieke activiteiten plaatsvinden (controlewerkzaamheden).

5.2

INVLOEDEN VAN HET PLAN OP DE NATUURLIJKE OMGEVING

In de aanlegfase kunnen de graaf-, boor- en bouwactiviteiten verstoring door geluid veroorzaken. Door graafwerkzaamheden, boringen, verwijderen van opslag en dempen van sloten wordt leefgebied vernietigd.

In de gebruiksfase kan minimale bodemdaling optreden. Hiervan wordt niet verwacht dat dit significante effecten heeft op de omgeving (KEMA, 2003). Verstoring van geluid zal zoveel mogelijk worden geminimaliseerd door het nemen van reductiemaatregelen (KEMA, 2003).

5.3

GEVOLGEN VOOR BESCHERMDE EN/OF BEDREIGDE SOORTEN

In onderstaande tabel zijn de gevolgen van het plan aangegeven voor de in het plangebied aangetroffen of vermoedelijk aanwezige soorten planten en dieren.

Beschermde en/of bedreigde soorten (groep)	Gevolgen
Planten	Enkele groeiplaatsen worden aangetast
Broedvogels	Werkzaamheden vinden plaats buiten het broedseizoen. Broedende vogels en hun nesten worden daardoor niet gedood, vernietigd en/of verstoord.
Wintergasten (vogels)	Het terrein ongeschikt maken voor ganzen door te starten met bouwen op het moment dat ganzen en zwanen er niet voorkomen. Tijdens de bouw is de locatie ongeschikt voor overwinterende ganzen en zwanen. Ganzen en zwanen worden daarom niet verstoord.
Bunzing, Haas, Hermelijn, Ree, Steenmarter, Wezel	Leefgebied wordt niet aangetast. Deze soorten zijn in staat uit te wijken naar geschikte gebieden in de omgeving.
Diverse muizen, Mol	Graafwerkzaamheden vinden plaats in de periode dat zoogdieren actief zijn. Enkele hollen kunnen worden vernietigd en individuele dieren kunnen daarbij onopzettelijk worden gedood.
Amfibieën	Graafwerkzaamheden in sloten en kanalen vindt plaats in de periode dat amfibieën actief zijn. In deze periode treedt geen verstoring op van voortplantende en overwinterende kikkers en salamanders. Ook de kans op onopzettelijke doding is dan relatief klein, omdat beschermende maatregelen worden genomen en zij kunnen vluchten.

6 Toetsing aan de Flora- en Faunawet

6.1

WELKE VERBODSBEPALINGEN WORDEN OVERTREDEN?

Volgens de algemene verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (artikelen 8 t/m 12) is het verboden beschermde planten te beschadigen of van hun groeiplaats te verwijderen. Voor dieren geldt dat het verboden is dieren o.a. te doden, verwonden en opzettelijk te verontrusten. Nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren mogen niet worden beschadigd, vernield, weggenomen of verstoord worden. In het gebied komen diverse beschermde soorten voor. In deze natuurtoets zijn richtlijnen opgenomen voor het voorkomen van verboden handelingen (zie werkprotocol, paragraaf 6.3 en Bijlage 2). Soorten waarvan verwacht wordt dat de werkzaamheden geen negatieve gevolgen zullen hebben voor deze soorten zijn niet opgenomen in onderstaande tabel.

Beschermde soorten	Mogelijke overtreding
Zwanenbloem	Vernielen of beschadigen van groeiplaatsen
Gewone bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Veldmuis, Woelrat, Mol	Vernietigen van holen Onopzettelijk doden en/of verontrusten van dieren

6.2

TOETSING AAN DE VERSCHILLENDE BESCHERMINGSNIVEAUS

De indeling in beschermingscategorieën is beschreven in hoofdstuk 2. Tabel 6.2 geeft aan welke soorten die gevolgen (kunnen) ondervinden door de geplande ingrepen door welk beschermingsniveau volgens de Flora- en faunawet worden beschermd.

Beschermingsniveau FFW	Relevante soorten
(1) Geen ontheffing mogelijk, dus voorkomen van schadelijke handelingen	-
(2) Ontheffing mits gunstige staat instandhouding soort, geen andere oplossing en van groot openbaar belang	-
(3) Ontheffing mits gunstige staat van instandhouding soort	Zwanenbloem, Gewone bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Veldmuis, Woelrat, Mol

Voor vogels is geen ontheffing nodig. Voor de genoemde beschermde soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd aangezien voor deze soorten op dit moment nog geen vrijstelling bestaat. Deze ontheffing zal alleen worden verleend mits voldaan wordt aan de criteria “voorkomen van schade en “gunstige staat van instandhouding”.

6.3

HET CRITERIUM ‘VOORKOMEN VAN SCHADE’

Het werkprotocol is erop gericht om schade aan beschermde soorten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Door tijdens de uitvoering van de werkzaamheden rekening te houden met de aanwezige flora en fauna, door de leefgebieden van de betrokken soorten zoveel mogelijk te ontzien en door zorgvuldig te plannen zal verstoring van dieren tot een minimum beperkt blijven. Wij adviseren u om bij de uitvoering van de werkzaamheden het volgende protocol in acht te nemen.

- De graafwerkzaamheden vinden plaats buiten het broedseizoen van vogels (dus voor half maart en na half juli). Broedende vogels en hun nesten worden daardoor niet gedood, vernietigd en/of verstoord.
- De werkzaamheden starten voor oktober om te voorkomen dat ganzen gaan foerageren in het gebied. Verstoring aan ganzen wordt op deze manier vermeden.
- Het doorgraven van de graslanden, sloten, akkers en bermen zal uitsluitend plaats vinden tot eind oktober. In deze periode zijn zoogdieren en amfibieën actief, er treedt geen verstoring op van voortplantende en overwinterende kikkers en salamanders en de dieren zijn in staat uit te wijken naar omliggende gebieden. Ook de kans op onopzettelijke doding is dan relatief klein.
- Bij het doorgraven van perceelssloten dienen de werkzaamheden zodanig plaats te vinden dat vissen, amfibieën en/of andere waterdieren niet ingesloten worden. Indien wel amfibieën in het afgezette deel van de sloot ingesloten raken, deze vangen en overzetten naar de naastliggende sloot;
- Tijdens de uitvoering wordt regelmatig gelet op het voorkomen van soorten. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, wordt er naar een ander oplossing gezocht, bijvoorbeeld door de plannen aan te passen.

6.4

HET CRITERIUM ‘GUNSTIGE INSTANDHOUDING VAN DE SOORT’

Voor de soorten van het tweede en derde beschermingsniveau verplicht de Flora- en faunawet om te achterhalen of de geconstateerde gevolgen voor het leefgebied of de afzonderlijke dieren en planten ook negatieve gevolgen heeft op populatieniveau c.q. het duurzaam voortbestaan van de soort in het gebied. Als dit het geval is, dan is de ‘gunstige instandhouding’ in het geding.

Planten

Zwanenbloem wordt in zijn verspreiding op geen enkele wijze bedreigd. De soort komt in het laagveen- en kleigebied algemeen voor. De plant is met name beschermd om overmatige benutting (uitsteken, gebruik als vijverplant) te voorkomen. Daarnaast is de Zwanenbloem een pionier zodat na afronding van de werkzaamheden de sloten gemakkelijk kunnen worden gekoloniseerd. De gunstig staat van instandhouding is daarom gegarandeerd.

Zoogdieren

De zoogdieren komen alle vrij algemeen voor en hebben een ruime verspreiding. Ook na afronding blijven delen van het plangebied geschikt voor deze soorten. De gunstige instandhouding van deze soorten is daarom niet in geding.

HOOFDSTUK 7

Conclusies en aanbevelingen

7.1 **CONCLUSIES**

Op grond van dit onderzoek kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

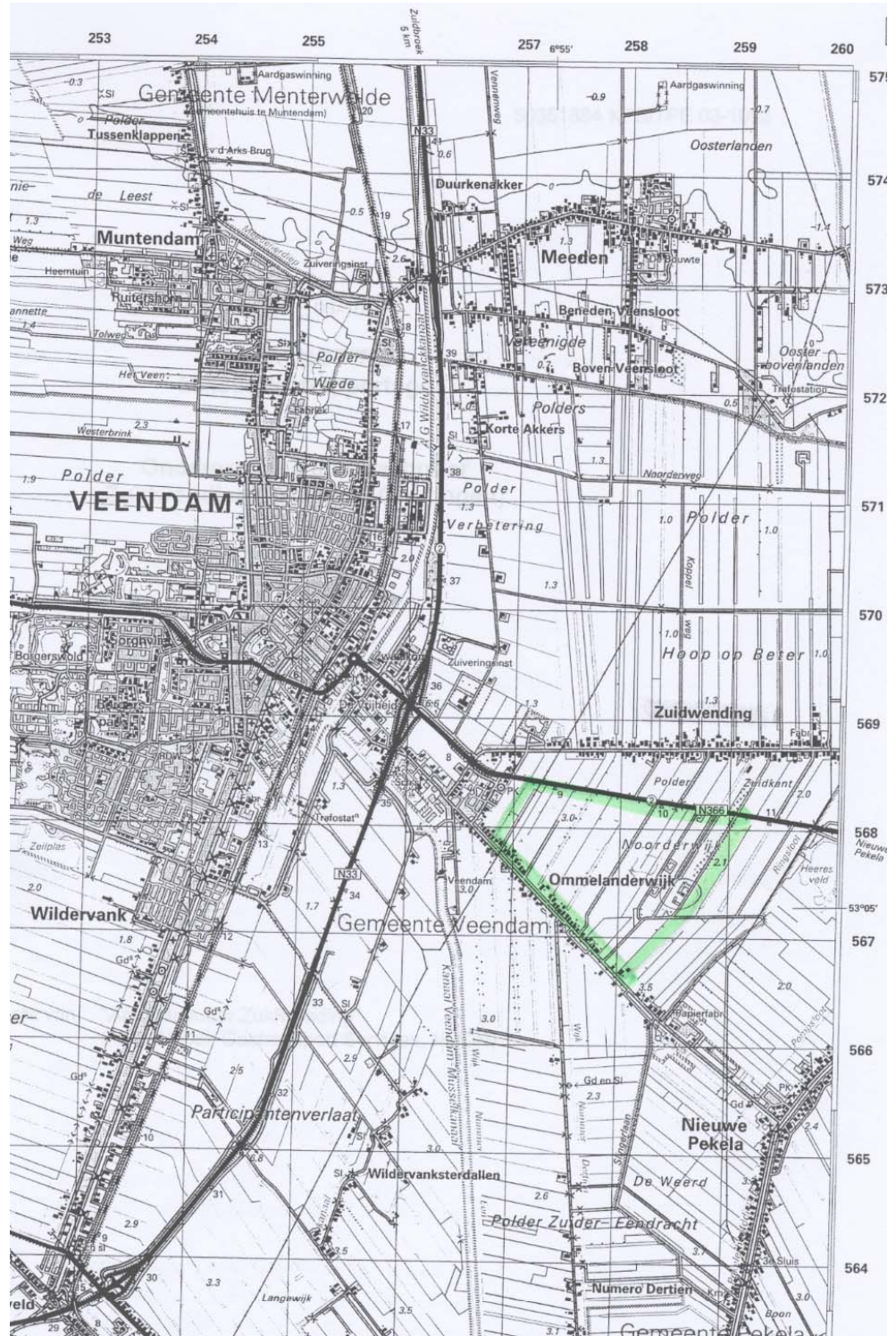
- In het gebied komen soorten voor die door de Flora- en faunawet worden beschermd.
- Verboden handelingen ten aanzien van deze voorkomende beschermde soorten kunnen grotendeels worden vermeden door de werkzaamheden uit te voeren volgens het ecologisch protocol in bijlage 2.
- Niet alle schade is te vermijden, waardoor voor een aantal soorten verbodsbepalingen worden overtreden. Hiervoor kan in beginsel een ontheffing verkregen worden.

7.2 **AANBEVELINGEN**

In het kader van de Flora- en faunawet wordt aanbevolen in ieder geval een ontheffing aan te vragen voor de volgende soorten.

Beschermden soorten	Benodigde ontheffing
Zwanebloem	artikel 8
Gewone bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Veldmuis, Woelrat, Mol	artikel 9, 10 en 11

Aanbevolen wordt om het werk uit te voeren volgens het werkprotocol van bijlage 2, bijvoorbeeld door deze op te nemen in het bestek.

Wij adviseren u om bij de uitvoering van de werkzaamheden het volgende protocol in acht te nemen.

- De graafwerkzaamheden vinden plaats buiten het broedseizoen van vogels (dus voor half maart en na half juli). Broedende vogels en hun nesten worden daardoor niet gedood, vernietigd en/of verstoord.
- De werkzaamheden starten voor oktober om te voorkomen dat ganzen gaan foerageren in het gebied. Verstoring aan ganzen wordt op deze manier vermeden.
- Het doorgraven van de graslanden, sloten, akkers en bermen zal uitsluitend plaats vinden tot eind oktober. In deze periode zijn zoogdieren en amfibieën actief, er treedt geen verstoring op van voortplantende en overwinterende kikkers en salamanders en de dieren zijn in staat uit te wijken naar omliggende gebieden. Ook de kans op onopzettelijke doding is dan relatief klein.
- Bij het doorgraven van perceelssloten dienen de werkzaamheden zodanig plaats te vinden dat vissen, amfibieën en/of andere waterdieren niet ingesloten worden. Indien wel amfibieën in het afgezette deel van de sloot ingesloten raken, deze vangen en overzetten naar de naastliggende sloot;
- Tijdens de uitvoering wordt regelmatig gelet op het voorkomen van soorten. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, wordt er naar een ander oplossing gezocht, bijvoorbeeld door de plannen aan te passen.

Geraadpleegde bronnen

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Flora- en Faunawet en uitvoeringsregelgeving: www.minlnv.nl; onderdeel natuurwetgeving.

KEMA, 2003. Startnotitie Milieueffectrapportage Ondergrondse aardgasbuffer Zuidwending (provincie Groningen), Arnhem.

Klaassen O. 2004. aardgasbuffer Zuidwending. Levering vogelgegevens. SOVON rapport GA 2004-052. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Koffijberg, Kees, Berend Voslamber, Erik van Winden. 1997. Ganzen en zwanen in Nederland. Overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-1994.

Limpens, H., K. Mostert, W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Meijden, R. van der et al., 1996. Heukels' Flora van Nederland. 22ste druk. Wolters

Ministerie van LNV, 2003. Gebiedendocument, overzicht van aangemelde habitatrichtlijngebieden.

Nederlandse vereniging voor libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen. Nederlandse fauna deel 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Nie, H.W. de. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing. 1997. Noordhoff Groningen.

Oranjewoud, 2003. Beschermingsgebieden, winningsvergunningen Twenthe-Rijn, Twenthe-Rijn Uitbreiding, Adolf van Nassau en Adolf van Nassau Uitbreiding.

Provincie Groningen, 2003. De Toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen 2002. provincie Groningen, afdeling Landelijk gebied / Team Monitoring.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Sparreboom, M. De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxemburg. 1981. Uitgave A.A. Balkema.

Tax, M.H., 1989. Atlas van de Nederlandse dagvlinders. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Vlinderstichting.

Vreeken, B.J. 2004. Ondergrondse aardgasbuffer Zuidwending; toelichting bij de floristische verspreidingsgegevens. Rapport 2004.071. Stichting FLORON, Leiden.

NATUURTOETS ONDERGRONDSE AARDGASBUFFER
"ZUIDWENDING"

BIJLAGE ONTHEFFINGSAANVRAAG EX-ARTIKEL 75 FLORA-
EN FAUNAWET

OPDRACHTGEVER:

AKZO NOBEL SALT BV

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

█
█

GECONTROLEERD DOOR:

█

VRIJGEGEVEN DOOR:

█

juni 2004

110204/NA4/1L1/000525/003

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.